

**Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного
права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни:

на тему: «Проблеми протидії фінансовим злочинам»

Студент групи: ПР-31

Худий Дмитро Володимирович

Керівник доц., д.філ. з права

Іванюк Вікторія Дмитрівна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ.....	5
1.1. Поняття та ознаки фінансових злочинів.....	5
1.2. Причини та умови виникнення фінансових злочинів.....	7
1.3. Класифікація фінансових злочинів.....	11
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ.....	17
2.1. Нормативно-правова основа протидії фінансовим злочинам.....	17
2.2. Загальна характеристика системи органів, що здійснюють протидію фінансовим злочинам.....	20
Висновки до розділу 2.....	22
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ.....	23
3.1. Проблемні аспекти правового забезпечення протидії фінансовим злочинам в Україні.....	23
3.2. Зарубіжний досвід протидії фінансовим злочинам та можливість його застосування в Україні.....	25
3.3. Перспективи вдосконалення правового механізму протидії фінансовим злочинам в Україні.....	27
Висновки до розділу 3.....	28
ВИСНОВКИ.....	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Актуальність теми і науково-практичне значення. Фінансові злочини становлять значну загрозу економічній стабільності України, підриваючи принципи чесної конкуренції і довіру до фінансових установ та сприяючи неконтрольованому зростанню в українському секторі праці тіньової економіки.

Фінансові злочини становлять значну загрозу економічній безпеці держави, підриваючи стабільність фінансової системи, що в умовах воєнного стану знижує загальну обороноздатність України. В умовах глобалізації та цифровізації економіки методи, що використовуються для вчинення фінансових злочинів, стають дедалі складнішими, що ускладнює їх виявлення та вимагає вдосконалення контрзаходів і законодавчих реформ. Зокрема: відмивання грошей, ухилення від сплати податків, банківське шахрайство та корупційні схеми, потребують більш ефективних механізмів протидії. Отже, дослідження протидії фінансовим злочинам є надзвичайно актуальною темою в Україні та світі, спрямованою на створення ефективної системи боротьби з цими правопорушеннями та вдосконалення законодавства у сфері фінансового права.

Мета і завдання роботи. Метою роботи є аналіз проблем протидії фінансовим злочинам та визначення шляхів їх подолання. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати поняття, ознаки, класифікацію фінансових злочинів;
- встановити причини та умови виникнення фінансових злочинів;
- з'ясувати нормативно-правову основу протидії фінансовим злочинам;
- охарактеризувати систему органів, що протидіють фінансовим злочинам;
- виокремити проблемні аспекти правового забезпечення протидії фінансовим злочинам в Україні;
- проаналізувати зарубіжний досвід протидії фінансовим злочинам та можливість його застосування в Україні;
- дослідити перспективи вдосконалення правового механізму протидії фінансовим злочинам в Україні.

Ступінь дослідження даної теми у науковій вітчизняній та зарубіжній літературі. Тема проблем протидії фінансовим злочинам та інші тематики, які є дотичними до такого поняття як «фінансовий злочин» є достатньо популярними серед наукової спільноти, як і української, так і зарубіжної. З вчених, які конструктивно та системно досліджували теми, пов'язані з фінансовими злочинами у економічній, соціальній, правовій та інших галузях досліджень, можна виділити таких: Барановський О., Внукова А., Клочко А. М. та інші.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері протидії фінансовим злочинам.

Предметом дослідження є правові та проблемні аспекти протидії фінансовим злочинам.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: аналітичний метод – для дослідження нормативно-правових актів у сфері протидії фінансовим злочинам; порівняльно-правовий метод – для аналізу міжнародного досвіду у боротьбі з фінансовими злочинами; статистичний метод – для оцінки рівня фінансових злочинів та ефективності заходів з їх протидії; системний метод – для розгляду фінансових злочинів як частини загальної проблеми економічної безпеки.

Структура роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (25 найменувань на 4 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 34 сторінки, з яких основний текст – 28 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ

1.1 Поняття та ознаки фінансових злочинів

Фінансові злочини є однією з найнебезпечніших форм правопорушень, які загрожують економічній стабільності України та порушують фундаментальні процеси, що регулюють її фінансову систему. Ці злочини охоплюють широкий спектр протиправної діяльності, спрямованої на незаконне збагачення фізичних або юридичних осіб. Важливість дослідження фінансових злочинів підкреслюється їх негативним впливом на макроекономічні процеси, інвестиційний клімат та соціально-економічний розвиток країни.

Всебічне розуміння природи фінансових злочинів є важливою передумовою для ефективної протидії від даних правопорушень. Виявлення характерних ознак цих правопорушень дозволить чітко окреслити межі протиправної діяльності та забезпечити відповідну класифікацію діянь. Крім того, класифікація фінансових злочинів сприяє розробці ефективних превентивних заходів, а також виявленню та розслідуванню таких правопорушень.

В українській науковій літературі чітке поняття «фінансовий злочин» не фігурує в широкому колі наукових робіт. Здебільшого українські науковці використовують поняття «економічний злочин» або «злочин в економічній сфері». Хоча, варто зазначити, дані два поняття включають набагато ширший і більш диверсифікований набір кримінальних правопорушень, ніж поняття «фінансовий злочин». До прикладу, Енциклопедія Сучасної України тлумачить поняття «економічні злочини», так: «економічні злочини – різновид злочинів, здійснюваних у процесі професійної діяльності в рамках і під прикриттям законної економічної діяльності з використанням легальних економічних інститутів (правил, форм, процедур)» [2]. Відсутність поняття «фінансовий злочин» пов'язане з тим, що в українському законодавстві немає чіткого закріплення даного терміну як окремої правової категорії, а також широким

спектром економічних правопорушень. Однак, фінансові злочини можна охарактеризувати як специфічну групу протиправних діянь, спрямованих на порушення законодавчо встановленого порядку фінансових відносин, зокрема в таких сферах, як оподаткування, банківські операції, грошовий обіг та фінансовий моніторинг. Ці злочини характеризуються високим ступенем латентності, складністю доказування їх вчинення та значними економічними наслідками для потерпілих фізичних чи юридичних осіб. Поняття «фінансовий злочин» по своїй суті є прямим перекладом із закордонної наукової літератури – «financial crime» або «financial offence». За визначенням Європейського поліцейського управління: «економічні злочини, також відомі як фінансові злочини, - це протиправні дії, вчинені особою або групою осіб з метою отримання фінансової або професійної вигоди. Основним мотивом таких злочинів є економічна вигода» [20]. Також зарубіжні науковці, Майкл Леві та Ніколас Лорд, зазначають таке: «крім того, сфери, що становлять інтерес для Спільних слідчих груп Європолу, включають шахрайство MTIC (Missing Trader Intra Community Fraud), шахрайство з акцизами та відмивання грошей, особливо там, де є транскордонний компонент, але остання Оцінка загрози серйозної та організованої злочинності (SOCTA) за 2021 рік привертає увагу до цілої низки шахрайств, таких як інвестиційне шахрайство, шахрайство з компрометацією електронної пошти керівників та ділової електронної пошти (BEC), шахрайство з недоставкою, «романтичне» шахрайство, шахрайство з використанням підроблених рахунків-інвойсів, шахрайство з соціальними виплатами, банківське шахрайство, шахрайство з субсидіями, а також онлайн шахрайство в більш загальному плані» [23].

Різні міжнародні організації визначають поняття економічних злочинів задля кращого визначення методів та засобів боротьби з правопорушеннями в сфері фінансів, банківської та бюджетної сфери. Як зазначає А. Внукова: «економічні злочини – діяння, вчинені із завуальованим протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-правових інструментів, організаційно-регулятивних та контрольних

управлінських прав повноважень, які з корисливих або інших протиправних мотивів посягають на відносини, що охороняються кримінальним законом, пов'язані з фінансово-господарськими, господарсько-регулятивними, цивільно-правовими операціями щодо цивільного обороту коштів, речей, прав, дій» [3].

1.2 Причини та умови виникнення фінансових злочинів

Фінансові злочини є складним та багатогранним явищем, що виникає під впливом різних економічних, соціальних, правових та психологічних чинників. Вони суттєво впливають на природу фінансових злочинів в нашій державі, їхні особливості та можливості до певної еволюції в рамках умов, які створюються Україною, її суспільством та міжнародним товариством ззовні. Усвідомлення причин та умов виникнення є одним з ключових аспектів розуміння сутності фінансових злочинів та стратегії розробки та планування ефективних заходів з їх попередження та протидії.

Варто зазначити, що для кращого розуміння певних явищ, які впливають на виникнення фінансових злочинів, потрібно зрозуміти, чим відрізняються поняття «причини виникнення фінансових злочинів» та «умови виникнення фінансових злочинів». Поняття причин виникнення фінансових злочинів можна сформулювати таким чином – це явища у фінансовій системі держави або міжнародній фінансовій системі, які взаємодіють між собою у причинно-наслідковому зв'язку та напряду або опосередковано призводять до наслідків у вигляді фінансових злочинів. Тобто, причини виникнення фінансових злочинів мають ключові характеристики, такі як:

- 1) наявність наслідку у вигляді фінансового злочину;
- 2) наявність причинно-наслідкового зв'язку між явищем, яке ми можемо визначити як причину, та наслідком;
- 3) причинно-наслідковий зв'язок не завжди складається з 2 компонентів: причини і наслідку. Він може бути опосередкований і мати в наявності декілька компонентів, які перебувають між собою у послідовному причинно-наслідковому зв'язку.

У свою чергу, умови виникнення фінансових злочинів — це комплекс явищ та чинників, які не мають чіткого причинно-наслідкового зв'язку з фінансовими злочинами, але при зміні їх параметрів чи показників, вони сприяють виникненню, розповсюдженню чи розвитку фінансових злочинів. Тобто, формування певних умов в фінансовій системі держави не обов'язково породжує фінансові правопорушення. Схожа позиція висловлена на сайті Allref: «таким чином, якщо причини злочинності — це негативні явища, що породжують її, то умови злочинності — це явища, які безпосередньо не породжують злочинності (наслідку), але у певний спосіб впливають на розвиток причинного зв'язку, сприяючи або не перешкоджаючи породженню злочинності. Умови злочинності, як правило, поділяють на об'єктивні та суб'єктивні. Такий розподіл дає можливість у кожному конкретному випадку встановити умови впливу на поведінку людини як зовні, так і вплив внутрішніх особливостей індивіда на його вчинки» [10].

Дані умови стають ключовими для виникнення фінансових злочинів, лише при погіршенні показників чи суті даної умови. До прикладу, інвестиційний клімат України сам по собі не є умовою виникнення фінансових чи економічних злочинів, адже це просто один з показників у секторі економіки України. В свою чергу несприятливий або поганий інвестиційний клімат держави можна визначити, як умову, яка сприяє виникненню фінансових злочинів, адже при зменшенні інвестицій в державу, з'являється ризик послаблення контролю та моніторингу за фінансовими операціями державних та приватних підприємств, установ та організацій з боку правоохоронних та інших уповноважених державних контролюючих органів. Ця проблема стосується також історії української економіки та політичного життя. Як зазначається наприклад на інформаційному порталі pidru4niki.com: «керівники державних органів в Україні, яка здобула політичну самостійність, виявились неспроможними розробити реальну програму економічних реформ, що спричинило масові зловживання службовим становищем керівниками підприємницьких структур та розкрадання державного і колективного майна. Економічна злочинність в цей

період могла функціонувати лише паразитуючи на державній власності і зумовлювалася недосконалістю системи керівництва народним господарством» [5].

Однією з ключових причин розвитку та виникнення фінансових злочинів у державі є економічна нестабільність, яка створює нестабільні умови для розвитку бізнесу та банківської сфери. Економічні кризи в різних державах світу та у різні часи супроводжувалися зростанням фінансових афер та незаконному зароблянні капіталу на емоційній надії населення, що полягала у намаганні знайти хоча б якусь стабільність для своїх родин, окремих індивідів чи фізичних осіб підприємців. Це супроводжується зростанням тіньової економіки та зростаючою недовірою до державної та приватної системи фінансового контролю та моніторингу, і згодом відповідних інституцій. Криза, інфляція, високий рівень безробіття та нерівномірний розподіл доходів підштовхують окремих суб'єктів фінансової системи держави до використання незаконних методів збагачення, включаючи ухилення від сплати податків, шахрайство, корупцію та відмивання незаконно зароблених доходів.

Недосконалість правової бази та слабкість судової системи також сприяють зростанню фінансових злочинів. Прогалини у законодавстві дозволяють українським та міжнародним злочинцям, а також злочинним організаціям, використовувати дані прогалини на свою користь та уникати відповідальності. Неефективність судової системи супроводжує собою такі проблеми як:

- 1) відсутність або занижена кримінальна відповідальність за фінансові злочини;
- 2) затягування строків розгляду справ стосовно фінансових злочинів в кримінальному провадженні;
- 3) відсутність кваліфікованості та недостатня кількість кваліфікованих суддів у сфері фінансового права сприяє неефективному розгляду матеріалів справ, які стосуються фінансових злочинів;

4) погіршення іміджу держави на міжнародній арені у багатьох сферах, не тільки у фінансовій чи економічній. Іноземні фізичні та юридичні особи, транснаціональні корпорації та інші потенційні інвестори, з меншою ймовірністю будуть вкладати свої фінансові ресурси та капітал в українську економіку, розуміючи, що міцних гарантій для ведення своєї підприємницької чи фінансової діяльності вони не мають.

Окремо варто виділити технологічний аспект: розвиток цифрових фінансів, криптовалют, а також анонімність фінансових операцій ускладнюють контроль та дозволяють злочинцям використовувати новітні технології для здійснення незаконних дій. Кіберзлочинність, фішингові атаки, зломи банківських систем та махінації з електронними платежами стають дедалі поширенішими, що вимагає нових методів боротьби та посилення фінансового моніторингу. Як зазначають Резнік О. М. та Болгов Г. О. у своїй науковій роботі: «тенденції та еволюція фінансових злочинів визначаються швидким технологічним прогресом, змінами в соціально-економічному середовищі та адаптацією злочинців до нових умов» [24, с. 504].

Як зазначає науковиця Н. Баранова: «фінансові злочини є серйозною проблемою для країни, яка перебуває у стані війни, де економічна стабільність та довіра до фінансової системи є особливо важливими. Війна породжує вразливість, фінансову нестабільність та хаос суспільства. Що є досить сприятливими умовами для збільшення рівня злочинності. Адже фокус держави та її інституцій направлений на вирішення більш нагальних проблем, пов'язаних з війною, люди є більш вразливі та незахищені. А відсутність належного контролю за рухом грошових потоків, які надходять від міжнародних партнерів у вигляді фінансової та гуманітарної допомоги, підсилює проблематику фінансових злочинів. «Фінансові злочини» є досить узагальненим поняттям, до якого можна віднести будь-які незаконні дії з використанням фінансового елементу. Зокрема, ухилення від сплати податків, відмивання грошей отриманих злочинним шляхом, шахрайство, незаконні дії з платіжними картками,

електронними грошима. Та особливо прискіпливою залишається увага до корупційних злочинів» [1].

Саме тому, варто проводити контрзаходи щодо зменшення появи причин та умов, які збільшують злочинність, а конкретно фінансові правопорушення. Приклад методу боротьби з фінансовою злочинністю наводить веб-портал consultant.net.ua: «одним з найефективніших методів боротьби з фінансовими злочинами є підвищення фінансової грамотності населення. Це особливо важливо у воєнний час, коли з'являються нові види шахрайства» [18].

1.3. Класифікація фінансових злочинів

Фінансові злочини є одним із найбільш небезпечних видів правопорушень, оскільки вони завдають значних збитків бізнесу, населенню та фінансовим установам та підривають національну безпеку держави. Вони також можуть мати серйозні наслідки для держави середньостроковій та довгостроковій перспективі, включаючи: зростання тіньової економіки, бідності, відтік інвестицій, погіршення міжнародної репутації держави та посилення рівня корупції на всіх рівнях державної влади та суспільної діяльності.

На відміну від традиційних кримінальних правопорушень, таких як крадіжка чи умисне вбивство, фінансові злочини часто вчиняються з допомогою складних схем, що використовують прогалини в законодавстві держави, новітні технології, які використовують для маніпуляцій та контролю над електронними комунікаціями, приладів та техніки, а також . Більше того, вони можуть мати як локальний, так і міжнародний характер, охоплюючи декілька юрисдикцій одночасно.

Ефективна боротьба з фінансовими злочинами неможлива без їх чіткої класифікації. Класифікація дозволяє систематизувати правопорушення, визначити особливості кожного виду для розробки унікальних та спеціалізованих механізмів запобігання та забезпечити ефективне правове регулювання фінансовою системою України для покращення умов ведення фінансових операцій та усунення наслідків фінансових правопорушень. Важливо зазначити, що фінансові злочини можуть бути розподілені за різними

критеріями, зокрема за об'єктом посягання, способом вчинення, рівнем організованості, масштабом та наслідками.

Чітке визначення категорій таких злочинів допомагає розробити ефективну систему боротьби з ними, вдосконалити законодавство, забезпечити належну відповідальність правопорушників і посилити контроль над фінансовими потоками.

Виходячи з характеристик фінансової системи України, її особливостей та До видів фінансових злочинів належать такі, як:

- 1) правопорушення у сфері державного та приватного страхування;
- 2) правопорушення у сфері банківської діяльності;
- 3) правопорушення у сфері валютного регулювання;
- 4) податкові правопорушення;
- 5) правопорушення у сфері грошового обігу, розрахунків, інших грошово-касових операцій (запобігання та протидія легалізації доходів, тощо).

Тепер варто охарактеризувати декілька видів фінансових злочинів на предмет ознак, визначальних рис та розглянути приклади кожного з даних типів.

До злочинів у сфері державного та приватного страхування належать незаконні схеми отримання страхових виплат через підробку документів, фіктивне настання страхових випадків або завищення суми збитків, шахрайські дії при укладенні договорів страхування та порушення страхових резервів. Одним з найпростіших прикладів даного виду фінансових злочинів є створення фіктивних страхових компаній, які можуть виконувати для злочинців різні типи завдань. Від найпростіших фітінгових схем, де фіктивна страхова компанія є простим інструментом здобуття персональних даних користувачів, і до фінансових пірамід, де фіктивна страхова компанія виконує структурну роль і найважливішу роль в даній схемі. Також злочини у сфері державного та приватного страхування можуть передбачати маніпуляції з перестраховуванням. Даний приклад цього виду злочинів є ще однією поширеною схемою, що передбачає штучне укладення договорів з метою виведення активів на користь наперед створеної компанії, метою якої є нібито «збереження грошових коштів»

страхувальника, які в подальшому виводяться на рахунки зловмисників, які згодом відмивають даний капітал з допомогою різних способів для узаконення їхнього володіння над ними. Важливою проблемою є і корупційні механізми у сфері державного страхування або ж державного соціального страхування. В першу чергу даний вид злочинів стосується корупції у Пенсійному фонді України, коли за сприяння посадовців даного центрального органу виконавчої влади відбувається розповсюдження практики у вигляді надання неправомірної вигоди чиновникам та працівникам Пенсійного фонду України через надання пріоритету у виплаті пенсійного або соціального забезпечення, а також під час виплати пенсійного забезпечення на вимогу виконання рішень суду.

Банківські правопорушення становлять одну з найбільш небезпечних форм фінансових злочинів, оскільки вони безпосередньо впливають на економічну стабільність держави, підривають довіру до фінансових інституцій та можуть спричинити серйозні макроекономічні наслідки. Вони охоплюють широкий спектр незаконних дій, серед яких нелегальна банківська діяльність, шахрайські кредитні операції, відмивання коштів, зловживання посадовими повноваженнями та маніпуляції з фінансовою звітністю. Основною складністю у боротьбі з такими правопорушеннями є їх висока латентність, складність доказової бази, а також транснаціональний характер багатьох злочинних схем. Тому варто розглянути специфіку правопорушень у банківській сфері. Одним із найпоширеніших видів даних правопорушень є незаконна банківська діяльність, яка передбачає здійснення фінансових операцій без відповідної ліцензії або з порушенням регуляторних вимог. Це може включати проведення специфічних валютних операцій банком без відповідного рішення НБУ або іншого уповноваженого органу, або до прикладу, створення фіктивних фінансових установ для залучення коштів громадян під виглядом легітимної діяльності. Подібні схеми часто супроводжуються шахрайством, що включає введення клієнтів в оману щодо реального стану банківської установи та її можливостей виконувати зобов'язання. Не менш небезпечним є зловживання посадовими повноваженнями у банківській сфері, коли керівники фінансових установ

використовують своє службове становище для ухвалення незаконних рішень. Це може включати видачу завідомо збиткових кредитів афілійованим особам, маніпуляції з фінансовими звітами з метою приховування реального фінансового стану банку. Запобігання банківським правопорушенням потребує системного підходу, який включає посилення фінансового моніторингу, фінансового контролю та зміцненню системи антикорупційних та інших органів, які протидіють фінансовим злочинам. Важливу роль у цьому процесі відіграє міжнародне співробітництво, оскільки значна частина банківських злочинів мають екстернальне походження та можуть бути інструментом впливу недружніх до України держав для підриву банківської та фінансової системи нашої держави.

Відповідно до частини 1 статті 109 Податкового кодексу України, «податковим правопорушенням є протиправне, винне (у випадках, прямо передбачених цим Кодексом) діяння (дія чи бездіяльність) платника податку (в тому числі осіб, прирівняних до нього), контролюючих органів та/або їх посадових (службових) осіб, інших суб'єктів у випадках, прямо передбачених цим Кодексом» [9]. Характерною рисою даного правопорушення характеризується тим, що контролюючі органи відповідають за вчинення діянь, які передбачені Податковим кодексом. Також в кримінальному праві встановлена відповідальність за такий тип злочину, а саме за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Сайт WikiLegalAid надає поняття даного злочину та його предмет таким чином: «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) - умисне ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації, незалежно від форми власності або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи чи будь-якою іншою особою, яка зобов'язана їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у значних розмірах. Предмет кримінального правопорушення - податки, збори,

інші обов'язкові платежі, що входять в систему оподаткування і введені у встановленому законом порядку» [17].

А. М. Ключко зазначає у своїй науковій роботі таке: «розглядаючи структуру злочинності у банківській сфері, необхідно відмітити досить різні види злочинів, які пов'язані зі зловживаннями в цій галузі: легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 Кримінального кодексу України (далі КК)), незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнання для їх виготовлення (ст. 200 КК), розголошення комерційної або банківської таємниці (ст. 232 КК) тощо. Особливу увагу необхідно звернути на деякі розповсюджені кримінальні правопорушення, наприклад, шахрайство (ст. 190 КК), привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК), а також інші злочини, що мають специфічні для розрахунково-кредитних операцій ознаки. Злочини у банківській сфері є досить різноманітними і охоплюють склади, передбачені різними розділами КК України» [7, с. 69].

Висновки до розділу 1

Узагальнюючи дослідження загальнотеоретичних засад протидії фінансовим злочинам, можна зробити низку важливих висновків. По-перше, поняття фінансових злочинів є досить суперечливим і неоднозначним, тому воно вимагає подальших дискусій серед наукової спільноти як на національному, так і на міжнародному рівні для покращення уніфікації даного поняття.

Аналіз правової природи фінансових злочинів свідчить про їхній комплексний характер, що поєднує кримінально-правові аспекти їх виникнення та фінансову природу, яка надає їм відчутних відмінностей від інших злочинів. В українському законодавстві не існує єдиного визначення поняття «фінансовий злочин», що призводить до певних труднощів у правильному розмежуванні даного виду кримінальних правопорушень від решти. Водночас міжнародна практика пропонує більш уніфіковані підходи до класифікації фінансових злочинів, що сприяє розробці ефективних механізмів їхнього виявлення,

розслідування та припинення. Варто зауважити, поняття «фінансового злочину» має бути розмежований від поняття «злочин в сфері економіки» через специфічні особливості, які дають можливість закріпити «фінансові злочини» як вид або одну з категорій «злочинів в економічній сфері».

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ В УКРАЇНІ

2.1 Нормативно-правова основа протидії фінансовим злочинам

Фінансові злочини становлять значну загрозу економічній стабільності України, підриваючи принципи чесної конкуренції і довіру до фінансових підприємств, установ, організацій та інших фізичних та юридичних осіб. Економічні правопорушення також сприяють неконтрольованому зростанню в українському секторі праці тіньової економіки. В умовах глобалізації та розвитку цифрових технологій методи, що використовуються для вчинення фінансових злочинів постійно розвиваються, ускладнюючи процеси їх виявлення та запобігання.

Незважаючи на наявність нормативно-правової бази, спрямованої на боротьбу з фінансовими злочинами, значна кількість правопорушень залишається нерозкритими, а ефективність заходів щодо їх попередження та розслідування - недостатньою. Основною проблемою є відсутність належної координації між правоохоронними органами, фінансовими установами та контролюючими органами української держави. Крім того, виникають значні труднощі з доведенням факту вчинення фінансових злочинів через складність фінансових схем, залучення офшорних компаній та використання сучасних технологій відмивання коштів. Також, особливої уваги потребує гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері запобігання фінансовим злочинам. Саме тому, важливо постійно вдосконалювати законодавчу базу новими правками до існуючих законів, кодексів та інших актів, а також підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють конкретні вузькопрофільні сфери економіки держави.

Одним з прикладів чіткого регламентування діяльності, яка походить від банківської діяльності і яка, у своїй сутності, включає в себе протидію фінансовим злочинам та іншим кримінальним правопорушенням в економічній сфері, є стаття 73 під назвою «Заходи впливу» Закону України «Про банки і

банківську діяльність», в якій зазначено: «у разі порушення банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України (далі НБУ) відповідно до цього Закону, банківського, валютного законодавства, законодавства, що регулює діяльність на платіжному ринку, законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, законодавства з питань захисту критичної інфраструктури, кіберзахисту та інформаційної безпеки, законодавства про віртуальні активи, нормативно-правових актів, вимог та/або рішень НБУ, прийнятих відповідно до статей 66 і 67 цього Закону, здійснення ризикової діяльності, що становить загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, застосування до банків чи власників істотної участі у банках санкцій іноземними державами (крім держав, що здійснили або здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України "Про оборону України")... НБУ має право застосувати заходи впливу адекватно вчиненому порушенню або рівню такої загрози, до яких належать:

- 1) письмове застереження;
- 2) скликання загальних зборів учасників, ради банку, правління банку;
- 3) укладення письмової угоди з банком, за якою банк чи визначена угодою особа зобов'язується сплатити визначене грошове зобов'язання та/або вжити заходів для усунення та/або недопущення в подальшій діяльності порушень, поліпшення фінансового стану банку, підвищення ефективності функціонування системи управління ризиками тощо. За невиконання або неналежне виконання банком умов письмової угоди НБУ має право застосувати інші заходи впливу, передбачені цією частиною;
- 4) зупинення виплати дивідендів чи розподілу капіталу в будь-якій іншій формі;
- 5) обмеження, зупинення чи припинення здійснення окремих видів здійснюваних банком операцій, у тому числі операцій із пов'язаними з банком особами;...

Прийняття рішення щодо застосування конкретного заходу впливу із переліку заходів впливу, визначених частиною першою цієї статті, є виключною компетенцією Національного банку України, визначеною законом» [11].

Варто зазначити, що дана фінансово-правова відповідальність за різні види злочинів, в тому числі фінансові, має на меті багато аспектів, крім карального чи превентивного.

Е. Дмитренко у свою чергу вказує наступне: «до суб'єктів фінансового права, що вчинили правопорушення, з метою охорони фінансових правовідносин, покарання правопорушників, попередження правопорушень та дотримання належної поведінки у сфері публічної фінансової діяльності спеціальні уповноважені органи застосовують фінансово-правовий примус у формі обмежень (зазвичай майнового характеру). За підставою застосування їх поділяють на заходи, застосування яких не пов'язане із протиправними діями суб'єктів фінансового права (превентивні заходи); заходи, пов'язані з протиправними діями цих суб'єктів (заходи припинення, забезпечувальні заходи, заходи юридичної відповідальності); заходи процесуального примусу. Дієвим способом регулювання поведінки суб'єктів фінансового права є механізм фінансово-правової відповідальності, що передбачає реакцію держави (інших публічних утворень) в особі уповноважених ними органів на порушення цими суб'єктами фінансового законодавства шляхом застосування відповідних заходів фінансово-правового примусу з метою підтримання встановленого порядку у сфері публічної фінансової діяльності» [4].

Але все ж таки, варто зазначити, найбільш чітким кодифікованим нормативно-правовим актом з точки зору регламентації фінансових злочинів, правопорушень у сфері економічної діяльності та інших злочинів, а також санкцій за їх вчинення є Кримінальний кодекс України, а саме Розділи 6 та 7: «Кримінальні правопорушення проти власності» і «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності». Ці розділи містять конкретний перелік складів злочинів, що мають пряме або опосередковане відношення до фінансової сфери, таких як шахрайство, привласнення майна,

ухилення від сплати податків, зловживання повноваженнями, фіктивне підприємництво, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом тощо. До прикладу, положення статті 209 Кримінального кодексу України визначає Легалізацію (відмивання) майна, одержаних злочинним шляхом як: «Набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом» [8]. Важливість саме цих положень полягає в тому, що вони визначають юридичні межі відповідальності за фінансові правопорушення, формують основу для практичного застосування норм кримінального права у сфері економіки та забезпечують правовий інструментарій для органів досудового розслідування, прокуратури та судів.

2.2. Загальна характеристика системи органів, що здійснюють протидію фінансовим злочинам

Система органів, що здійснюють протидію фінансовим злочинам, є єдиною структурою, в першу чергу, державних органів, які функціонують з метою забезпечення фінансової безпеки, виявлення, попередження, припинення, розкриття та розслідування злочинів у сфері економіки. До основних органів, що реалізують заходи, щодо боротьби з фінансовими злочинами в Україні, належать Національний банк України, Державна служба фінансового моніторингу, Національне антикорупційне бюро України, Державна податкова служба, Бюро економічної безпеки України, Міністерство фінансів України та інші.

Кожен із цих органів виконує специфічні функції в межах своєї компетенції та підслідності. НБУ контролює діяльність банківських установ, запобігаючи фінансовим махінаціям і незаконним операціям. Державна служба

фінансового моніторингу аналізує підозрілі фінансові транзакції, що можуть бути пов'язані з відмиванням коштів. Національне антикорупційне бюро розслідує випадки корупції у фінансовій сфері, а податкові органи виявляють ухилення від сплати податків та інші податкові правопорушення.

До прикладу, відповідно до підпункту 3 та 4 пункту 4 Положення про Державну службу фінансового моніторингу України, відповідна служба:

1) «співпрацює з органами виконавчої влади, Національним банком, іншими державними органами, включеними до системи запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму чи фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

4) подає в разі наявності достатніх підстав вважати, що фінансова операція або сукупність пов'язаних між собою фінансових операцій можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванням тероризму чи фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення, до правоохоронних та розвідувальних органів відповідні узагальнені матеріали (додаткові узагальнені матеріали) та одержує від них інформацію про хід їх розгляду» [14].

В системі органів, які забезпечують протидію фінансовим злочинам, Міністерство фінансів України має і свою опосередковану роль. До прикладу, в підпункті 2 пункту 3 Положення про Міністерство фінансів України зазначена сутність цього Міністерства в даній системі: «забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного фінансового контролю, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [15].

Щодо Бюро економічної безпеки, то в пункті 4 частини 1 статті 4 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» одним із завдань даного

органу зазначено: «забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави» [12].

Також, відповідно до пункту 1 розділу 2 Порядку надання Державною службою фінансового моніторингу України Національному антикорупційному бюро України узагальнених (додаткових узагальнених) матеріалів та отримання Державною службою фінансового моніторингу України інформації про хід їх розгляду: «Інформація про фінансову операцію або сукупність пов'язаних між собою фінансових операцій, одержана Держфінмоніторингом у встановленому законодавством порядку, опрацьовується та аналізується на предмет наявності достатніх підстав... Держфінмоніторинг, у разі встановлення вищезазначених підстав та з дотриманням вимог статті 216 Кримінального процесуального кодексу України, у встановлені цим Порядком строки надає НАБУ відповідні узагальнені (додаткові узагальнені) матеріали» [16].

Висновки до розділу 2

Правове регулювання протидії фінансовим злочинам в Україні є одним з ключових механізмів забезпечення економічної безпеки держави. Формування ефективної системи протидії таким правопорушенням вимагає комплексного підходу, що охоплює як удосконалення законодавчих актів, так і налагодження ефективної взаємодії між правоохоронними органами та судовою владою, а також всім учасникам кримінального процесу, який є однією з основних процедур визнання факту вчинення фінансових злочинів та покарання злочинців, які вчинили дані правопорушення. Варто зазначити, що впровадження передових заходів та методів діяльності з таких міжнародних структур та організацій як Європол, Інтерпол та використання рекомендацій FATF у вдосконаленні системи протидії фінансовим злочинам, дозволить посилити контроль за фінансовими потоками, підвищити ефективність фінансового моніторингу.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОТИДІЇ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ

3.1. Проблемні аспекти правового забезпечення протидії фінансовим злочинам в Україні

Фінансові злочини є серйозним викликом для фінансової системи України, а правове забезпечення їх протидії все ще залишається неефективним. Незважаючи на наявність законодавчих механізмів та заходів опісля введення даного механізму в дію, існують проблеми, пов'язані з недосконалістю реформи судової влади та корупційними ризиками.

Варто зауважити, що судова реформа, а точніше її недосконалість та незавершеність, є однією з головних причин неефективності механізму протидії фінансовим злочинам та іншим кримінальним правопорушенням. З 2014 року почалася розробка механізму для прозорого та справедливого підбору суддівського кадрового апарату, що передбачало створення, оновлення та залучення великої кількості органів та допоміжних структур: Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Громадська рада міжнародних експертів, Громадська рада доброчесності, Національна школа суддів України, тощо. На сайті Карта судової реформи висвітлено наступне: «Реформа судової системи триває з 2016 року, проте ефективність оновлення її елементів була різною. Найуспішнішим прикладом став конкурс на зайняття посади судді Вищого антикорупційного суду за участі Громадської ради міжнародних експертів, членів якої визначали міжнародні та іноземці організації. Натомість органи з відбору, де половину складу становили представники української влади та суддівського корпусу, як-от Етична рада чи Дорадча група експертів, показали компромісні результати. Особливо провальним був конкурс до Верховного Суду, де рішення ухвалювалися скомпрометованим складом ВКС» [6].

Російсько-українська війна в її сучасній фазі також сильно вплинула на проблеми в судовій системі. Однією з таких проблематик є навантаженість судів на підконтрольній уряду території України справами, які за територіальним

принципом раніше розглядали суди, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях. Видання Lv.ua висвітлює дану проблему в контексті реформи судової влади та місцевого самоврядування так: «Реформа місцевого самоврядування, основний етап якої завершився у 2020 році, мала б торкнутися чи не всіх сфер взаємодії громадянина і держави, зокрема, і правосуддя. З огляду на новий районний поділ, планувалося оптимізувати і систему місцевих судів, віднайшовши, таким чином, баланс між їхньою кількістю та якістю. Своєю чергою, це дозволило б підвищити й ефективність використання бюджетних коштів через економію витрат на забезпечення діяльності малоскладових судів: ремонти приміщень, оновлення устаткування, зарплати працівників апаратів тощо.

Розробку методології, яка лягла б в основу оптимізації мережі судів, розпочали в 2021 році. Планувалося, що цей процес завершиться до 1 січня 2023 року, однак повномасштабне вторгнення внесло свої корективи. Зокрема, через окупацію частини території України різко зросла кількість судів, що не можуть здійснювати правосуддя. В результаті, збільшилося навантаження інших судів через тимчасову зміну територіальної підсудності. Утім, необхідність проведення цієї частини реформи нікуди не зникла, а труднощі з фінансуванням лише посилюють її актуальність» [13].

Також, однією з ключових проблем у сфері протидії фінансовим злочинам в Україні є недостатній рівень автоматизації процесів виявлення підозрілих операцій та обміну інформацією між банками та уповноваженими державними органами. На сьогоднішній день значна частина банківських установ все ще використовує застарілі або фрагментарні інформаційно-аналітичні системи, що не дозволяють оперативно виявляти схеми відмивання коштів, фінансування тероризму чи інші форми фінансових зловживань.

Відсутність єдиної інтегрованої платформи для обміну даними між банками, Державною службою фінансового моніторингу, правоохоронними органами та Національним банком України створює істотні перешкоди для оперативного реагування на фінансові правопорушення. Як наслідок, інформація

про потенційно підозрілі транзакції часто надходить із запізненням або в обмеженому обсязі, що ускладнює розслідування та притягнення винних до відповідальності.

3.2 Зарубіжний досвід протидії фінансовим злочинам та можливість його застосування в Україні

Головною міжнародною організацією з протидії фінансовим злочинам на світовому рівні є Інтерпол (Міжнародна організація кримінальної поліції), серед повноважень якої, серед інших, якраз входить боротьба зі злочинами у сфері економіки. Також Інтерпол функціонує як своєрідна глобальна міжнародна платформа для обміну розвідувальною інформацією між правоохоронними органами різних країн. Враховуючи величезну кількість, абсолютно різних за всіма характеристиками, злочинів, які Інтерпол має під своєю підслідністю, даний міжнародна організація створила IFCASS (Центр Інтерпол з фінансових злочинів та боротьби з корупцією). В документі проєкту, який описує завдання даного центру, зазначаються таке обґрунтування створення IFCASS: «Враховуючи нагальну потребу в скоординованій міжнародній реакції, ми створили IFCASS. Ця нова масштабна програма по боротьбі зі злочинністю розширить і впорядкує наші існуючі ініціативи по боротьбі з фінансовими злочинами, незаконними грошовими потоками та поверненням активів. Застосовуючи міжвідомчий підхід, IFCASS тісно співпрацюватиме з ключовими зацікавленими сторонами для посилення наших колективних зусиль у боротьбі з фінансовими злочинами та корупцією. До цих зацікавлених сторін належать Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), регіональні органи типу FATF (FSRB), Егмонтська група підрозділів фінансової розвідки, правоохоронні органи, поліцейські організації та фінансовий сектор» [25].

Також в цьому документі зазначаються основні сфери діяльності Центру Інтерполу з фінансових злочинів та боротьби з корупцією: «1) шахрайство та платіжні злочини: IFCASS надаватиме підтримку країнам-членам у проведенні транснаціональних розслідувань та ділитиметься важливими методами роботи з

відповідними зацікавленими сторонами. 2) боротьба з відмиванням грошей та повернення активів: IFCASS надаватиме міждисциплінарну допомогу у боротьбі з глобальними незаконними фінансовими потоками. Ми зосередимося на різних типах схем відмивання грошей і використанні віртуальних активів, а також на виявленні злочинних активів та їх конфіскації. 3) боротьба з корупцією: Наші зусилля по боротьбі з корупцією охоплюватимуть різні види злочинів, включаючи допінг у спорті, корупцію державних службовців та велику корупцію (за участю високопоставлених політичних діячів). IFCASS посилить спроможність наших країн-членів боротися з топ-корупцією як на національному, так і на міжнародному рівнях» [14].

Схожого типу організація є і на регіональному, а саме на рівні Європи та в межах Європейського союзу під назвою Європол. Дана організація має одним із ключових напрямів роботи: викриття транснаціональних кримінальних організацій, які створені для здійснення багатьох видів фінансових злочинів, в тому числі: нелегальні фінансові операції пов'язані з відмиванням коштів, здобутих злочинним шляхом та кіберзлочини, пов'язані з фінансовими системами держав-членів ЄС, партнерами або асоційованими членами ЄС та іншими країнами партнерами Європолу. Для кращої координації між членами Європейського союзу задля боротьби зі злочинністю в економічній сфері, Європол створив Європейський центр боротьби з фінансовими та економічними злочинами (EFECC). Даний центр має багато подібних повноважень з IFCASS, який створений Інтерполом. До прикладу, до завдань Європейського центру входить надання інформаційної та аналітичної підтримки на базі Європолу для країн партнерів для боротьби з податковими махінаціями, відмиванням грошей, тощо. Дане завдання досить тісно переплітається зі сферами діяльності IFCASS, що підтверджує ефективність поставлення даних завдань для боротьби з фінансовими злочинами. Також ефективність EFECC підтверджує факт проведення численної кількості операцій за ініціації, співпраці або безпосередньої замученості Європейського центру. До прикладу на офіційному сайті Європолу зазначено: «У квітні 2022 року, разом з державами-членами ЄС,

Євроюстом та Фронтексом, EFECС ініціював операцію «Оскар» (Oscar). В рамках цієї операції EFECС сприяє обміну інформацією та розвідувальними даними і надає оперативну підтримку в низці фінансових розслідувань, спрямованих на виявлення кримінальних активів, що належать фізичним та юридичним особам, на яких накладено санкції у зв'язку з російським вторгненням в Україну. Операція «Оскар» також спрямована на підтримку кримінальних розслідувань держав-членів щодо обходу торговельно-економічних санкцій ЄС. Операція триває, і на сьогоднішній день було заарештовано активи на суму понад 2 мільярди євро» [22].

Також, Європол в рамках загальної платформи для боротьби зі злочинним загрозам в Європейському союзі під назвою ЕМРАСТ. Сам Європол на своєму офіційному сайті описує суть даної ініціативи так: «ЕМРАСТ розшифровується як Європейська міждисциплінарна платформа протидії кримінальним загрозам. Вона запроваджує інтегрований підхід до внутрішньої безпеки ЄС, що включає заходи, які варіюються від зовнішнього прикордонного контролю, співпраці поліції, митниці та судових органів до управління інформацією, інновацій, навчання, профілактики та зовнішнього виміру внутрішньої безпеки, а також державно-приватного партнерства, де це доречно» [21].

3.3. Перспективи вдосконалення правового механізму протидії фінансовим злочинам в Україні

Незважаючи на наявні законодавчі механізми боротьби з такими правопорушеннями, практика виконання даного законодавства в Україні демонструє низку перспективних напрямків, які варто розвивати в першу чергу.

Тому, варто зазначити той факт, що потрібно розглянути основні недоліки чинного правового механізму протидії фінансовим злочинам та розглянути можливі напрями його вдосконалення. Особливу увагу варто приділити питанням гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, впровадженню сучасних інструментів фінансового моніторингу, посиленню відповідальності за правопорушення у фінансовій сфері.

Одним з основних недоліків правового механізму протидії фінансовим злочинам є недосконала судова та правоохоронна система України. Проблеми в судовій системі не є чимось ефемерним чи недосяжним. Кожну з них можна вирішити, доклавши комплексних, системних зусиль, в першу чергу з боку органів державної влади, які формують порядок денний в даному напрямку. На проблеми і шляхи вдосконалення судової системи в Україні також вказує Європейська Комісія у своєму документі під назвою Звіт «Україна 2023»:

«У наступному році Україна повинна, зокрема:

1) заповнити відкриті вакансії в Конституційному Суді України відповідно до прийнятого законодавства; перезапустити відбір суддів на посади звичайних суддів на основі вдосконаленої правової бази, включаючи чіткі критерії доброчесності та професіоналізму, а також посилення ролі Громадської ради доброчесності; відновити оцінювання кваліфікації суддів (люстрацію), яке було призупинено у 2019 році; запровадити прозорий та заснований на заслугах відбір прокурорів керівного рівня шляхом внесення змін до нормативно-правової бази та вжиття необхідних інституційних заходів;

2) створити службу дисциплінарних інспекторів за результатами прозорого та меритократичного відбору та відновити здійснення дисциплінарних проваджень щодо суддів, пріоритетно розглядаючи резонансні справи та справи, строк давності яких наближається до завершення; вжити ефективних заходів для усунення корупційних ризиків у Верховному Суді; посилити дисциплінарну систему для прокурорів шляхом удосконалення існуючої правової та інституційної бази;

3) завершити комплексний ІТ-аудит, включаючи існуючі ІТ-системи, бізнес-процеси та організаційну структуру, і на основі результатів аудиту прийняти та розпочати реалізацію дорожньої карти модернізації ІТ в судовій системі, включаючи розробку нової системи управління справами» [19].

Висновки до розділу 3

Ефективність нормативно-правової бази залишається обмеженою через чинники, які були викладені в даному розділі. До основних проблем належать

незавершена реформа судової системи та недостатньо ефективні заходи боротьби з корупцією у всіх органах та інших структурах державної влади, які уповноважені здійснювати в межах закону свої функції щодо протидії фінансовим правопорушенням. Серед основних шляхів покращення цієї сфери слід виокремити: повне завершення судової реформи та проведення не менш ефективної антикорупційної політики в органах державної влади.

ВИСНОВКИ

Проблема протидії фінансовим злочинам є надзвичайно актуальною для України, оскільки такі правопорушення підривають основи економічної безпеки нашої держави, і в умовах російського повномасштабного вторгнення, послаблює національну безпеку. Аналіз проблематики даної теми надав можливість комплексно оцінити сутність фінансових злочинів, безпосередньо труднощі, які виникають у ході протидії ним та перспективи і шляхи покращення державної системи органів влади, які мають повноваження для проведення відповідних реформ. Незважаючи на наявність багатозарової та комплексної нормативно-правової бази, що включає кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство, законодавство щодо регулювання банківської діяльності, проведення фінансового моніторингу і значну частину антикорупційного законодавства, механізми їх реалізації залишаються недостатньо ефективними та потребують системної трансформації в рамках даного законодавства. Основні труднощі пов'язані з відсутністю політичної волі в багатьох ешелонах органів державної влади в Україні, непрофесійністю правового середовища, судової влади та правоохоронного апарату, неефективною боротьбою з системною корупцією та нестачі повноважень у тих органів, які показали ефективний результат. Для підвищення ефективності протидії фінансовим злочинам необхідно забезпечувати введення методів та механізмів, які ефективно виконують свої задачі, зокрема на міжнародній арені. Європол та Інтерпол показали, що навіть на рівні світу та європейського континенту, можна ефективно боротися з фінансовою злочинністю.

Отже, проблеми протидії фінансовим злочинам показує важливість комплексного підходу до реформ в Україні. Без системності та співпраці на основних напрямках прийняття в органах державної влади, дана проблематика залишиться невирішеною. Потрібно якомога швидше та ефективніше ліквідувати всі вище наведені проблеми не тільки для кращої протидії фінансовим злочинам, а й для побудови правової та економічно сильної держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранова Н. Фінансові злочини у період війни. URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/228455_fnansov-zlochini-u-perod-vuni (дата звернення: 27.03.2025).
2. Барановський О. Економічні злочини. URL: <https://esu.com.ua/article-18798> (дата звернення: 06.03.2025).
3. Внукова А. Економічна злочинність. URL: https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/ekonomichna_zlochynnist (дата звернення: 11.03.2025).
4. Дмитренко Е. Фінансове право. URL: <https://esu.com.ua/article-887582> (дата звернення: 16.03.2025).
5. Економічна злочинність в Україні, причини її виникнення та види. *Pidru4niki*. URL: https://pidru4niki.com/14170120/ekonomika/ekonomichna_zlochinnist_ukrayini_prichini_viniknennya_vidi (дата звернення: 25.04.2025).
6. Карта судової реформи. URL: <https://karta-sudovoi-reformy.webflow.io/#issue-1> (дата звернення: 23.03.2025).
7. Ключко А. М. Злочини у сфері банківської діяльності. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2014. Т. 1, № 10. С. 69. URL: [https://old.legalhorizons.com.ua/web/uploads/pdf/Правовий%20вісник_Вип.%201\(10\)_68-71.pdf](https://old.legalhorizons.com.ua/web/uploads/pdf/Правовий%20вісник_Вип.%201(10)_68-71.pdf).
8. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III: станом на 1 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
9. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI: станом на 1 квіт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n2350>.
10. Причини і умови злочинності у сучасній кримінології. *Allref.com.ua*. URL: https://allref.com.ua/uk/skachaty/prichini_i_umovi_zlochinnosti_u_suchasniy_kriminologii (дата звернення: 03.05.2025).

11. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III: станом на 10 січ. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 14.03.2025).

12. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX : станом на 30 черв. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 17.04.2025).

13. Проєкт ЄС «Право-Justice». Наступні кроки судової реформи: які вони?. *LB.ua*.
URL: https://lb.ua/blog/pravo_justice/552223_nastupni_kroki_sudovoi_reformi_yaki.html (дата звернення: 22.03.2025).

14. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Каб. Міністрів України від 29.07.2015 № 537 : станом на 1 серп. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text> (дата звернення: 14.03.2025).

15. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Каб. Міністрів України від 20.08.2014 № 375 : станом на 4 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

16. Про затвердження Порядку надання Державною службою фінансового моніторингу України Національному антикорупційному бюро України узагальнених (додаткових узагальнених) матеріалів та отримання Державною службою фінансового моніторингу України інформації про хід їх розгляду : Наказ М-ва фінансів України від 03.03.2021 № 144/32.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0624-21#Text> (дата звернення: 13.04.2025).

17. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). *Wiki Legal Aid*.

URL: [https://legalaids.wiki/index.php/Ухилення_від_сплати_податків,_зборів_\(обо_в'язкових_платежів\)](https://legalaids.wiki/index.php/Ухилення_від_сплати_податків,_зборів_(обо_в'язкових_платежів)) (дата звернення: 15.04.2025).

18. Як захистити свої фінанси під час війни: що треба знати про фінансові злочини. «Консультант» Юридичний маркетплейс: послуги юриста онлайн - *consultant.net.ua*. URL: <https://consultant.net.ua/consultant-article/11237> (дата звернення: 09.05.2025).

19. European Commission. Ukraine 2023 report. Brussels, 2023. 150 с. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/bb61ea6d-dda6-4117-9347-a7191ecef3f_en?filename=SWD_2023_699%20Ukraine%20report.pdf (дата звернення: 27.03.2025).

20. Economic Crime | Europol. *Europol*. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas/economic-crime> (дата звернення: 20.04.2025).

21. Europol. EU policy cycle - EMPACT. *Europol*. URL: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/eu-policy-cycle-empact> (дата звернення: 01.03.2025).

22. Europol. European financial and economic crime centre - EFEC. URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/european-financial-and-economic-crime-centre-efec> (дата звернення: 15.03.2025).

23. Lord N., Levi M. Economic crime, economic criminology, and serious crimes for economic gain: on the conceptual and disciplinary (dis)order of the object of study. *Journal of economic criminology*. 2023. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2949791423000143#fn4> (дата звернення: 21.02.2025).

24. Rieznik O. M., Bolhov H. O. Financial fraud: nature and anti-fraud measures. *Juridical scientific and electronic journal*. 2023. № 11. С. 502–505. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/122> (дата звернення: 22.04.2025).

25. The International Criminal Police Organization. Our role in fighting financial crime. *INTERPOL | The International Criminal Police Organization*.

URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Financial-crime/Our-role-in-fighting-financial-crime> (дата звернення: 16.03.2025).